

χαρακτηριστικῆ αὐτῆς νά. Ἄτυγῶς ὁ κ. συγγρ. δὲν ἔχει τὴν ἀναγκαίαν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν, ὥστε δὲν δύναται πολλὰ νὰ ἐρμηνεύῃ προσηκόντως τὰ φαινόμενα· ἀλλὰ πάντοτε τὸ πόνημα αὐτοῦ εἶναι πολλοῦ λόγου ἀξία συμβολῆεις τὴν γνώσιν τῶν ἐν Κατπαδοκίᾳ λαλουμένων Ἑλλ. ἰδιωμάτων.

Δημῶδες λεξιλόγιον καὶ μάλιστα τῆς Ἡπειροθεσσαλικῆς διαλέκτου, φέρει σῆμα τὸ παράγγελλμα τοῦ αἰοιδίμου Κοραΐ: «Ἐρευνάτε τὴν δημῶδη, ἕως οὗ ἀναλάβῃ τὸ μητρικὸν αὐτῆς βαθὺ καὶ εὐμορφὸν χρῶμα». Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι ἰκανῶς πλουσία, συγκειμένη ἐκ λέξεων 2,210, ὃ δὲ συγγρ. αὐτῆς φαίνεται ἀνὴρ λόγιος καὶ ζηλωτῆς τῆς τε ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλην., διὸ σχεδὸν πάντοτε ἐπίσταται τὴν ἀντιστοιχον τῆ νέας ἀρχαίαν λέξιν. Λυπηρὸν δ' ὅμως εἶναι ὅτι οὔτε τὴν ἀναγκαίαν ἐπιστημονικὴν παιδείαν κίηται οὔτε τὴν ἀπό τινων ἐτῶν μεταβληθεῖσαν παρ' ἡμῖν ἔρευναν τῶν τοιούτων πραγμάτων παρακολουθεῖ. Ἐντεῦθεν πρῶτον καταγράφει καὶ τὰς λέξεις τῆς Κουτσουβλαχικῆς γλώσσης μετὰ τῶν Ἑλλην., φρονῶν ὅτι καὶ αὗται ἀπαρτίζουσι μέρος τῆς Ἡπειροθεσσαλικῆς διαλέκτου, ἐπειτα δὲν φαίνεται ἀπηλλαγμένος τῆς ἀπο τοῦ παλαιοῦ κληρονομηθείσης ἡμῖν ἐτυμολογικῆς νοσοῦ· ἐντεῦθεν περιπίπτει ὡς εἰκός πολλοῖς ἀμαρτήμασι περὶ τὴν παραγωγὴν τῶν λέξεων. Οὕτω λ. γ. ἀνάγει τὸ ἀποσταίνω ἀπόστασα ἀποστάθηκα εἰς ἀρχαίον ἀποσθένω, τὸ Τουρκ. φραλίκι εἰς τὸ φραϊός. τὸ Λατ. ἄσπρος εἰς τὸ ἄσπιλος, τὸ Τουρκ. ἄτι γράφει διὰ διπλοῦ ττ καὶ ἀνάγει εἰς τὸ βῆμα ἄττω, τὸ Λατ. βοῦλλα ἀνάγει εἰς τὸ βομβυλίς, τὸ ἀρχ. Περσ. ἀναξυοίς, παράγει ἐκ τοῦ ἀνω σύρεσθαι, τὸ Σλαβ. γκλάβα παράγει ἐκ τοῦ Μακεδ. κεβλή, τὸ ἀρχαίον Ἑλλ. διάζομαι γράφει διὰ τοῦ υ καὶ συνάπτει πρὸς τὸ δυνάζομαι, τὸ Τουρκ. ἔμ-ἔμ παράγει ἐκ τῆς προθέσεως μετὰ ἧ τοῦ μορίου ἄμα, τὸ ἐπιθετον ζερβός παράγει ἐκ τοῦ Λατ. servus, τὸ γροικῶ συνάπτει πρὸς τὸ γρούζω, ὃ ἀδύνατον τεχνολογικῶς, τὸ ἡμπορῶ ἀνάγει εἰς τὸ Λατ. imperio, τὸ μαλώνω εἰς τὸ maledico καὶ malo, τὸ νηρειοῦμαι παράγει ἐκ

τοῦ ντήρησι καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ ἀντίρρησις, τὸ κρένω, εἰ καὶ ἐρμηνεύει διὰ τοῦ κρῖνω, δικαίω, ἐνάγω, ὀμιλῶ, χαιρετίζω, γράφει διὰ τοῦ αἰ ἀνάγων εἰς τὸ ποιητ. κραινω κλπ. Παρὰ ταῦτα δὲ ἀρνείται παραδόξως τὴν σύναψιν τοῦ βρέ, μπρέ, μωρέ ὡρὲ πρὸς τὸ μωρός λέγων αὐτὴν ἀπιθάνον. Ἄλλὰ παρὰ τὰς ἐλλείψεις ταύτας ὁ κ. συγγρ. εἶναι ἀξίος πολλῶν ἐπαίνων δι' ὅσα μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ζήλου συνέλεξε καὶ ἠρμηνεύσεν.

«Δημῶδης γλωσσικῆ ὕλη ἐξ Αἶνου»

Πραγματεία ἐκτενῆς ἐκ σελίδων πυκνῶτατα γεγραμμένων 266, περιέχουσα ἄσματα μετὰ ἐρμηνείας τῶν ἐν αὐτοῖς ἀγνωστοτέρων λέξεων, παροιμίας καὶ παροιμιώδεις φράσεις, φράσεις διαφόρους, εὐχάς, ἀράς, ἔρκους, κινήματα, κύρια ὀνόματα, δίστιχα, ἀλλὰ στιχομυθήματα καὶ τέλος παραμύθια. Ὁ φιλότιμος συγγραφεὺς εἰργάσθη πάντως ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἰς καταρτισμὸν τῆς πλουσιωτάτης αὐτοῦ συλλογῆς. Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι ἂν εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ εἶναι καὶ ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένος, τὸ πόνημα αὐτοῦ θὰ ἦτο τῶν κρατίστων διαγωνισμάτων. Ἄτυγῶς στερεῖται, ὡς φαίνεται, τοιαύτης παιδείας, διὸ παρέρχεται πολλὰς ἀνυπόπτως πρὸ τῶν σπουδαιότατων γλωσσικῶν φαινομένων, οὕτω δὲ μᾶλλον κινεῖ τὴν λύπην ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἐλλείψει διδασκαλίᾳ ἢ εὐχαριστεῖ ἐφ' οἷς παρέχει. Καὶ ὅμως ἔχει ἢ ἐν Αἶνω λαλουμένη πολλὰ προσοχῆς ἀξία φαινόμενα· οὕτω λ. γ. λέγεται αὐτόθι Ἄφρατης ὁ Εὐφράτης καὶ Τρίχας ὁ Τίγρης, μὰρ ἀντὶ μὴ γάρ, παλαιῶ=παλαιῶ, κιουλίζω=κυλίω, ἐρίζομαι, λυέται=ἀλύει, πλανᾶται, πηδάλος ὁ σκόλης τοῦ τυροῦ, ὃ ἐν Κρήτῃ πηδύταλος, χίβδαλα=κίβδαλα, οἶον ὁ νοῦς του 'ναι στὰ χίβδαλα (=φρονεῖ ἄτοπα), ὃ ἄνδρας μου 'ς τὰ χίβδαλα κ' ἐγὼ 'ς τὰ χίβδαλισματα (περὶ γυναικὸς ἐλαφρῶν ἠθῶν). Ἴδιαι δὲ παρατηρήσεως ἀξία εἶναι τὰ ἐν ἐνὶ ἄσματι ἀναγνωσκόμενα Μαρό, γοαί, χασοφγγαρά, δωδεκαρά, παιδά, δόντα κλπ., ἅτινα προδήλως ἐμφαίνουσι νησιωτικὴν ἐποικίαν τῶν λαλούντων αὐτά.

Ἄλλὰ εἰ καὶ αἱ ἐλλείψεις αὗται εἶναι λίαν

Εὐδελος

98 D'

Ἐρωσιῶς

Διαγω-

11048

98 εν

Αδιναις

Ἐρωσι-

υπὸ

Ελαργας

ὑδα

98 Ν. Χα

98 Δαμ

μαθητῆς

98 εδν.

Βανιστ-

9818.

ω

(α) εν τῷ δὲν ἄρ' ἀμ' εἰ σὺ δὲ ἀρ' ἀμ' εἰ
ἀρ' ἀμ' εἰ τὴν τρίχην εἰ μὴ τὴν
(ἐν τῷ ἄσματι ἀλλὰ ἀρ' ἀμ' εἰ)

αίσθηται, οὐχ ἥττον ἢ ἀξία τῆς πλουσίας συλλογῆς ὡς ἀπλοῦ ὕλικου εἶναι πάντοτε μεγάλη διὰ τὴν πολλὴν ἐπιμέλειαν τοῦ κ. συγγρ.

« Ἑλληνικὴ ζωὴ » ἔργον μακροῦ χρόνου καὶ πόνου, ὅπως καὶ μόνη ἢ ἐκτάσις αὐτοῦ ἐκ σελίδων μικροῦ σχήματος 1318 ἐμφαίνει. Καθ' ἃ δὲ ὁ κ. συγγρ. ἐν τῇ εἰσαγωγῇ αὐτοῦ λέγει, ἔχει συλλεξεί 50 περίπου χιλιάδας φράσεων, παροιμιῶν, παροιμιαικῶν φράσεων, μεταφορῶν, ἀποφθεγμάτων, συστάσεων, ἐπαινῶν, ἐπιτιμήσεων καὶ παντοίων ἄλλων.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὁ μελλῶν λεξικογράφος τῆς ἡμετέρας γλώσσης οὐκ ὀλίγα θέλει ἀντλήσει ἐκ τῆς πλουσιωτάτης συλλογῆς τοῦ κ. συγγραφέως, καθ' ἣν τρόπον καὶ οἱ περὶ τὴν λεγόμενὴν λαογραφίαν ἀσχολούμενοι, πᾶμπολλα θέλουσιν εὑρεῖ πολλῆς προσοχῆς ἀξία ἐν τῷ θεσάυτῳ τῶν φράσεων, ἃς μετὰ θεαυμαστῆς φιλοπονίας συνελεξεν ὁ φιλότιμος συγγραφεὺς. Ἐρμηνεῖαν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων, οἷον ἐπιμολογίαν λέξεων, ἐρμηνεῖαν γραμματικῶν τύπων, φθόγγων κτλ. δὲν ἐπιχειρεῖ, φαίνεται μάλλον συλλογεὺς ἢ ἐρμηνευτὴς τοῦ γλωσσικοῦ θεσαυροῦ, ἀλλὰ καὶ οὕτως τὸ ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἀξιὸν πολλῶν ἐπαίνων.

Οἰνοντυιακά, ἥτοι μελέτη περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν κατοίκων τοῦ δήμου Οἰνούντος τῆς ἐπαρχίας Λακεδαιμόνος, φέροντα τὸ ἦκτόν « Κρείσσόν ἐστι τὸ κατὰ δύναμιν εἰσενεγκεῖν ἢ τὸ πᾶν ἐλλείπειν ». Ἔργον μακρὸν καὶ πολυμερές, μελέτη ἀρτία, ἐκ σελ. μεγάλων 275, διαλαμβάνει πρῶτον περὶ τῆς γεωγραφίας καὶ ἱστορίας τῶν χωρῶν τοῦ δήμου Οἰνούντος. Ἐν τῷ μέρει τούτῳ φαίνεται ὁ συγγρ. ἰκανὸς ἐμπειρὸς τῶν πηγῶν ἀρχαίων τε καὶ νεωτέρων, Ἑλληνικῶν καὶ ἄλλογλώσσων, καὶ συνετὴν ποιούμενος τούτων χρῆσιν, εἰς ἣν μεγάλως ἐπεκύρησε καὶ ἡ αὐτοψία. Μετὰ ταῦτα ἐξετάζει τὴν γραμματικὴν τῆς διαλέκτου, ἐπιμελῶς φιλοτιμηθεὶς νὰ καταγράψῃ καὶ ἐρμηνεύσῃ τὰ ἐν αὐτῇ γλωσσικὰ φαινόμενα. Ἐν τούτῳ τὰ πολλὰ μὲν κατορθεῖ, ὀλίγα δὲ μόνον ἀποτυγχάνει. Ἀκολουθεῖ ἔπειτα κεφάλαιον, ἐν ᾧ παρατίθενται δειγματὰ

τινα τοῦ λόγου τῶν κατοικούντων τὸν Οἰνούντα, μετὰ τοῦτο λεξιλόγιον, ἀρκούντως πλούσιον. Ἐν τῷ β' μέρει ἐξετάζει τὸν βίον, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὰς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, τὰς γοητείας, τὰς παροιμίας, ἔπειτα παραθετεῖ αἰνίγματα, ἄσματά τινα, ὥστε καθόλου εἰπεῖν ἀπαρτίζεται καθ' ἃ εἰπομέν τι ἀξιόν.

Ἄλλ' ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως καὶ τῆς πολυμεροῦς ἐξετάσεως καὶ τοῦ πλούτου τοῦ ὕλικου, ὅπερ συνήγαγεν ὁ φιλότιμος συγγραφεὺς πρὸς δὲ καὶ ἐκ σπουδῆς τινος πρὸς ἀποστολὴν αὐτοῦ εἰς τὸν διαγωνισμόν, ὅπως δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ δηλοῖ, εἰσεχώρησαν καὶ τινα ἀβλεπτήματα. Εἶναι δὲ ταῦτα τοσοῦτον παραδοξότερα ὅσα μελετηρότερος καὶ ἐπιστημονικώτερος κατηρτισμένος ἀποδείκνυται ὁ κ. συγγρ. Οὕτω λ. χ. διδάσκει, ὅτι τὸ στ ἐτραπῆ εἰς γ ἐν τῷ ἀβάφτιγος, ἀφώτιγος, ἀμοίραγος, ἀχρόνιγος, τὸ τ εἰς γ ἐν τῷ ἀμέτρογος, ἀπῶπιγος κλπ. Καὶ ὅμως τὴν περὶ τούτων ἀλήθειαν εὐρίσκει ἕκαστος ἐν τῷ Α' τόμῳ τῆς « Ἀθηνᾶς » σελ. 490. Ὁμοίως διδάσκει ὅτι τὰ εἰς—εω ἄσματα ἀσυναίρετα μείναντα μετέστησαν εἰς τὰ εἰς—αια, ὅπερ ἀνάληθες, κτλ.

Ὅτι δ' ὅμως παρὰ πάντα ταῦτα ὁ κ. συγγρ. ἔχει παρατηρητικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν μετὰ τὴν ἰκανότητά, δηλοῦται ἐκ πολλῶν διδαγμάτων· οὕτω λ. χ. παρατηρεῖ, ὅτι αἱ μετοχὴ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσης εἰσαμεινοὶ ἔχουσι μάλλον παρακειμένον ἢ ἐνεστώτος σημασίαν, αἱ δὲ εἰς—οιυμενοὶ μάλλον ἐνεστώτος, οἷον ὁ λεγόμενος, ἀποστελλάμενος, χηρευόμενος κλπ. ἀλλὰ τρεχοῦμενα, πλεοῦμενα, λαλούμενα, πετούμενα κλπ., ὅτι τὸ νε ἀπὸ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν μετεδόθη ἐπὶ τὴν ἐν. αἰτ. τῶν ἐπιθέτων, ἐμένα—νε ἐσένα—νε, ποῖονε καὶ ἔπειτα τὸν καλόνε, τὸν γλυκόνε κλπ. κλπ. Πόσον διδακτικαὶ δύνανται νὰ εἶναι τοιαῦτα παρατηρήσεις, μόνον οἱ περὶ τὴν γραμματικὴν ἀσχολούμενοι δύνανται νὰ νοήσωσι προσκλόντως.

Ἡ πραγματεία αὕτη εἶναι καὶ διὰ τοῦτο μεγάλη προσοχῆς ἀξία, ὅτι πᾶμπολλα διδακτικώτατα περιέχει γλωσσικὰ στοιχεῖα· οὕτω λ. χ. σφίεται αὐτῇ ἡ ἀρχαία περιεκτικὴ

(α' γλῶσσος; συνταχθῆσιν)
(εὐκρινὲς δυνάμεις)
ε

Αίνος. για συ. 9 διαφόρων ειδών

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΟΥ Δ' ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

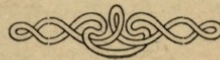
ΤΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ
ΕΝ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΑΙΘΟΥΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

τη 22 Φεβρουαρίου 1909

ΥΠΟ
Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

Καθηγητού του Πανεπιστημίου

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ» Θ. ΤΖΑΒΕΛΛΑ

1-Οδός Αριστέιδου-1

1909

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΟΥ Δ' ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΥΠΟ

Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ» Θ. ΤΖΑΒΕΛΛΑ

1—'Οδός *Λοιστείδου—1

1909

τητα τῆς γλώσσης καὶ δὴ ὅτι σήμερον οὐ μόνον εἰς τὰ σχολεῖα ἐπέβη μεγάλη βελτίωσις περὶ τὰς διδασκτικὰς μεθόδους, περὶ τοὺς ἡμερωτέρους τρόπους καὶ περὶ τὴν κοσμιωτέραν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τῶν ἀγροτῶν κατοικίας, διὸ πολλὰ τῶν ἄλλοτε ἐν καθημερινῇ χρήσει ξένων λέξεων περιέπεσον ἤδη εἰς λήθην.

Κατόπιν διαλαμβάνεται περὶ τῆς γλώσσης τῶν διδασκτικῶν βιβλίων, περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς γραμματικῆς ἐν τοῖς δημοτικαῖς σχολείοις, περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Τύπου ἐπὶ τὴν μὲρφοσιν τῆς γλώσσης, προσκαλεῖ τὴν Γλωσσικὴν ἡμῶν Ἐταιρείαν νὰ ἀναλάβῃ τὴν λύσιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος ὀρίζουσα ἀκριβῶς τὴν διεύθυνσιν, καθ' ἣν καὶ τὸ μέτρον μέχρις οὗ πρέπει νὰ χωρήσῃ ἡ βελτίωσις τῆς γλώσσης. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐκθέτων ὁ φιλόπατρις συγγρ. λησμονεῖ, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας εἶναι καθάρως ἐπιστημονικὸς καὶ δὴ δὲν ἐπιτρέπεται αὐτῇ ν' ἀσχολῆται περὶ τὰ πρακτικὰ ταῦτα ζητήματα, περὶ ὧν ἡ Πολιτεία δι' ἰδίων νόμων καὶ οἱ παιδαγωγικοὶ παρ' ἡμῶν ἀνδρες δι' ἰδίων ἔργων φροντίζουσιν.

Μετὰ ταῦτα ἀναγράφει ὀλίγας λέξεις καὶ συντομώτατα ἐρμηνεύει αὐτάς· ἀτυχῶς εἰς τὸ δύσκολον τοῦτο ἔργον δὲν εἶναι προσηκόντως παρεσκευασμένος, διὸ καὶ πλημμελῶς πολλὰ ἐτυμολογεῖ καὶ ἀτελῶς ἄλλα ἐρμηνεύει· οὕτω λ. γ. πᾶραγει τὸ ξάγι ἐκ τοῦ ἐξάγω ἀντὶ τοῦ ξατ. exagium, τὸ φτουράω ἐκ τοῦ ἀθεῖραμαι ἀντὶ τοῦ obdurare, τὰ βραῦχα ἐκ τοῦ ἐριοῦχα (πρβλ. Κορ. Ατ. Α' 176, Β' 323) κτλ.

Δευτέρᾳ ἐρχεται συλλογὴ φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν «Θεσπρωτικά, ἥτοι Δοκίμιον συλλογῆς ἀγράφων μνημείων ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς ἐν Ἠπειρῷ Θεσπρωτίας καὶ Κεστροινῆς». Καὶ τῆς συλλογῆς ταύτης ὁ συγγρ. ὀλίγα τῶν ἢ ἐπαγγέλλεται παρέχει καὶ ταῦτα οὐ προσηκόντως ἐξερμηνεύει, διότι καὶ πολλὰ καταλείπει ἡμῖν ἀνερμηνεύτα καὶ ἄλλα ἐρμηνεύει οὕτως ὥστε δὲν φαίνεται πειθῶν. Οὕτω λ. γ. καταλείπει ἄνευ τινὸς ἐρμηνείας φράσεις οἷον: δῶσ' ἀγέρα τοῦ ζουροῦ νὰ πιάσῃ τὸ λαμῷ του, ἀπόμεινε σὰν ἡ Σούλτω

μὲ τὴν ὀκνάν, τοῦ μπαίνει ὁ Μάνης ε' τὴ θύρα, ἐσπειρα φακῆ, ἔχει ἄλλο στάρι ὁ ἀγάς κλπ. κλπ. (Ἐν Κρήτῃ τὸ ἐσπειρα φακῆ σημαίνει ἐφυγε τρέγων ἐκ τῆς μάχης, διότι κατὰ τὴν σπορὰν τῆς φακῆς ὁ σπείρων κάμνει μεγάλα βήματα καὶ προβαίνει ταχύτερον ἢ κατὰ τὴν σπορὰν τοῦ σίτου, ἵνα μὴ πίπτῃ πολὺς σπόρος). Ἐπίσης γράφει «Ἡ Μάρω ἐργάτες γύρευε κ' αὐτὴ ἐργατολόγια», ἀνθ' οὗ ἡμεῖς λέγομεν ἡ ἀλεποῦ ἔχεν ἐργατιά κ' ἐκεῖνη ἀκριδολόγια, ἥτοι ἐνῶ εἶχεν ἐργάτας ἐργαζομένους εἰς τὰ κτήματα τῆς, αὐτὴ εἴηται ἀκριδας, ἥτοι πράγματα ἀνάξια λόγου, καταλείπει δὲ τοὺς ἐργάτας ἀνεπιτηρήτους. Ὅπως γράφει ὁ συλλογεὺς, δὲν φαίνεται τί ἄπορον ἐκμύνην ἡ Μάρω καὶ δὴ τί λέγει ἡ παροιμία. Ομοίως γράφει σπῖτι βουλουμένο—πλήρες ἀγαθῶν. Ρίχν' ἀπὸ τὸ σπῖρον—εἶχει περισσεψῖν. Δὲν ἔχει ἀνάμια—ἄδειαν ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα πολλὰ ἄλλως λεγόμενα παρ' ἡμῶν ἐγείρουσι προδήλως τὴν δυσπιστίαν ἡμῶν, ἐὰν ὄντως αὐτῶ λέγονται ἐν Ἠπειρῷ.

Γλωσσικὰ ἢ Συλλογὴν κειμηλίων τῆς Ἠπειροῦ, ἐκ Δροβιάνης. Πραγματεία ἐκ σελιδῶν μικρῶν 128, περιέχουσα πρῶτον γλωσσάριον, κύρια ὀνόματα, αἰνίγματα, παροιμίας, λέξεις, 10 ἄσματα, καὶ τέλος ὀνόματα σταφυλῶν καὶ ἀπίων.

Τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ εἰργάσθη ὁ φιλόπατρις συλλογεὺς εἶναι μὲν γόνιμον ἀρχαιοπρεπῶν λέξεων, βροθεῖ δ' ὁμοίως καὶ ἀκνήθων διὰ τὴν μετὰ πολλῶν ξένων λέξεων ἀνάμειξιν τοῦ αὐτοῦ λαλουμένου ἰδιώματος, δὲν ὑπῆρξε δὲ ἀτυχῶς ἡ ἐπιστημονικὴ μὲρφοσις καὶ ἐπιμέλεια αὐτοῦ ἀνταξίαν τοῦ ἔργου. Διὰ τοῦτο ἄλλα μὲν ἀναγράφει ἄνευ τινὸς ἐρμηνείας, οἷον γομαροδοῦλειά, γαιόσκοιφος κλπ. κλπ., ἄλλα δὲ μετὰ διαφόρου ἐνίοτε ἐρμηνείας καὶ ὀρθογραφίας, ὥστε ἀγνοεῖ τις ποτερεα ἢ ἀληθῆς. Οὕτω λ. γ. γράφει ἄρα ἡ ἄρουρα—ἀγρός, βλισοῖδι (βρώω) καὶ βλισοῖδι—εἰσόδημα κτλ., ἄλλα ἐτυμολογεῖ πλημμελῶς, οἷον ἀπαργιασμένος (ἀπὸ τὸ παραιτῶ), βαγένιον—ἀπὸ τὸ βάλλω εἶνον, βρίζα—σίκλη ἀπὸ τὸ ρίζα, ζαγάρι—εἰ-

δος σκύλου από το ζωάγοιον, ἦδεμ=πη-
δω, χορεύω από το ἦδομαι, κενέθ από το
κενώω κλπ. Άλλα ἐρμηνεύει ἀτελῶς, εἶον
γορεμία=εἶδος δένδρου, κούρκουνας
εἶδος δένδρου, ζελεκιά εἶδος δένδρου κελ-
λοῦς, ζοχάδες=ἀρωστιάς εἶδος, καπνο-
πούλα=εἶδος πτηνοῦ, κουφσοτορή=εἶ-
δος πτηνοῦ τοῦ κάμπου κλπ.

Ἄλλα δὲ πάλιν ἐρμηνεύει ἢ ἀντικρὺς κα-
κῶς ἢ οὕτως ὥστε ἀδύνατον νὰ νοήσῃ τις
τί λέγει, λ. γ. κουλιούρα=τήναζε, κα-
πρὶ=βάστας, καμπροάχανον=ὅπου
ἔχει τὰ φύλλα σὺν τῷ πανί τῷ καμπί, καρ-
κατσούλα (ἀδειανή), γουλιάστρα=γά-
λα, γικόφος=κάτο ἀπὸ τὰς γείρας κλπ.

Ἄλλη συλλογὴ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Μο-
ραϊτικὰ τραγούδια» περιέχουσα ποιήματα
δημοτικὰ ἄσματα ἤτοι 1) τῆς ἀγάπης, 2)
τῶν ἀμαρτιῶν, 3) τοῦ γάμου, 4) τοῦ θανά-
του, 5) ἄλλα διάφορα καὶ 6) διστιχα. Τὰ
ἄσματα ταῦτα δὲν στεροῦνται βεβαίως
γλωσσικῆς καθὼς οὐδὲ ποιητικῆς ἀξίας, ἀλλ'
ὁ κ. συλλογὴς δὲν ἠθέλησε νὰ διασαφίσῃ
τὸν γλωσσικὸν καὶ ἱστορικὸν πλοῦτον αὐτῶν.
Καὶ ὅμως ἦτο ἀνάγκη διασαφήσεως, διότι
καὶ πολλὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα προσπιπτουσι
τοῖς ἐξ ἄλλων χωρῶν ὁρμωμένοις ἀσκητῇ καὶ
οὐκ ὀλίγα τῶν ἁμαρτιῶν τούτων ἔχουσιν ἰ-
στορικὴν βῆσιν· δὲν δύναται δὲ πάντως νὰ
ὑποτεθῇ ὅτι πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς πρόσωπα
εἶναι πασίγνωστα, ὅπως λ. γ. ὁ Θ. Κολο-
κοτρώνης. Ὅστις ἄρα σκιαῦτας ἐργάζεται
συλλογὰς, ὀφείλει νὰ ἔχῃ πάντοτε πρὸ
ὀφθαλμῶν ὅτι οἱ ἐξ ἄλλων χωρῶν ὁρμωμένοι
ἔχουσιν ἀνάγκην ἐπικουρίας πρὸς ὀρθὴν κα-
τανόησιν αὐτῶν.

Συλλογὴ λέξεων καὶ διαφόρων δη-
μοτικῶν ἠομιῶν, παροιμιῶν καὶ αἰ-
νιγμάτων τῆς νήσου Νισύρου. Ἡ συλ-
λογὴ αὕτη περιέχει περὶ τὰς 200 λέξεις,
μοιρολόγια, παροιμίας, ὀλίγα ἄσματα καὶ
σύντομον περιγραφὴν τῆς νήσου Νισύρου. Ὁ
συγγραφεὺς εὐτύχησε νὰ ἔχῃ πρὸ αὐτοῦ πε-
δισὸν ἐρεύνης πλούσιον ἀρχαιοπινῶν λέ-
ξεων καὶ ἄλλων ἐδιερρῶθμων γλωσσικῶν φαι-
νομένων. Οὕτω λ. γ. λέγεται αὐτόθι κά-
τεργο ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ φρουρίου,
ἐλαθε ἐπὶ τοῦ παρεφρόνησε, (ἐ)λατὸς ἐπὶ

τοῦ βλαστῶ, λιπόπτη ἐπὶ τοῦ λιπούς, μέφ-
τρινα=μέμπτρια, σύνωρος=νωπὸς κλπ.
κλπ. Ἀτυχῶς, ὡς φαίνεται, δὲν εἶχε τὴν ἀ-
παιτουμένην διὰ τὸ ἔργον προπαιδείαν, ἐν-
τεῦθεν πλημμελῶς ἐτυμολογεῖ πολλὰ καὶ
ἀτελῶς ἄλλα ἐρμηνεύει. Οὕτω λ. γ. ἀναγεί το
ὄρημα εἰς τὸ ἀρομόζω ἀντὶ ὄρημα, τὸ
ἀδιάθονας εἰς τὸ ἀδὴν ἀντὶ ὀσθίην, τὸ
Τουρα. ἄλικο (χρῶμα) εἰς τὸ ἄλς ἄλδος,
τὸ ἀποβοροδινός=ἔωλος εἰς τὸ ἀποβορά
ἢ ἀποφορά ἀντὶ ἀποβοροδινός, τὸ πικά,
τὸν ἔχω πικά, εἰς τὸ πῆμα κλπ.

Περὶ τῆς ἐν Πόντῳ λαλουμένης Ἑλ-
ληνικῆς διαλέκτου. Πάσιγνωστον τυγ-
χάνει σήμερον πῶσον ἀρχαιοπινῆς εἶναι ἢ
ἀνὰ τὸν Πόντον λαλουμένη Ἑλληνικὴ
γλῶσσα. Αὕτη διασφῶζει μέχρι σήμερον ἄλλα
τε πολλὰ ἀρχαιοπινῆ καὶ δὴ καὶ τὴν προ-
φορὰν τοῦ ἠ διαφόρον τῆς τοῦ ι, λέγουσα
τιμεσον, ἐγρούπνεσα, ἐτέρεσα, ἐμέτερα,
Γιάνγες, μακαριότες κλπ. Ἐντεῦθεν ὁ κ.
συγγραφεὺς τῆς παρούσης μικρᾶς (ἐκ φύλ-
λων 46) πραγματικῆς πολλὰς ἀναγράφει ἐν
τῷ προτασσομένῳ γλωσσικῷ ἀρχαιοπινῆ
λέξει, εἶον δέρω, ἡμερόφωτον=λουκα-
γῆ, θαλασσάκρον=ἀκτῆ, ἰδέα μετὰ τῆς
ἀρχαίας σημασίας=ὄψις, ἐμφανίσις, ἱστο-
ρῶ ὁμοίως=διηγούμαι, (i) κανεῖται=
ἀκαί, τελεμονῆ=ἰσχυαία, ὑλάζω=ὕλα-
κτῶ, φτεῖρα, φτειριῶ, χτέσκουμαι ἐχτέ-
θα=κτῶμαι ἐκτίθημι κλπ. Λυπηρὸν μόνον
εἶναι ὅτι ἀτελείστερον πῶς παρεσκευασμένος
εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ σφάλλεται πολλὰκις·
οὕτω λ. γ. γράφει τὴν λέξιν δεῖσα=πηλός,
ὀμιγλή, διὰ τοῦ υ, τὴν λέξιν ῥώγα-ῥω-
γίν-ῥωίν=θηλῆ τοῦ μαστοῦ, διὰ τοῦ ο,
τὸ ἐκ τοῦ λίστρον παραγόμενον ἐλάχιστε
συνάπτει πρὸς τὸ λίσγος κλπ.

Ὅπως τὸ γλωσσικὸν αὕτω καὶ ἡ γραμ-
ματικὴ εἶναι μὲν πολλῆς προσοχῆς ἀξία δι'
ὅσα παρέχει ἀρχαία στοιχεῖα, ἀλλὰ δὲν
συνετάχθη καθ' ἕνα τρόπον ἀξιόμην σήμερον·
ἐντεῦθεν συντόμως καὶ ἀνευ τινὸς ἐρμηνείας
ἐκτιθενται τὰ φαινόμενα, εἶπου δὲ τοιμάται
ἐρμηνεῖα τις, συνήθως δὲν εἶναι ἐπιτυχῆς.
Καὶ ὅμως ἡ διαλεκτικὸς αὕτη διὰ τε ἄλλα
καὶ διότι πρὸς τὰ ἀρχαίῳθεν κληρονομηθέντα
προσῆλθον καὶ ἀνεμειχθησαν ἄλλα μὲν κατὰ

(g) Ἦρβλ τὸ ἴσον τῶν ἀδελφῶν ἢ γ
θαλασσάκρον

τοὺς Βυζαντιακοὺς χρόνους διὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν καὶ τὴν ἄλλην διοίκησιν τοῦ Κράτους, ἀλλὰ δὲ βραδύτερον ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Πραπέδουτος καὶ ἄλλα τέλος ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις διὰ τὰ σχολεῖα, τὸν Τύπον κλπ., οὔτε ὀλίγα οὔτε πάντοτε εὐκόλα πρὸς λύσιν παρέχει προβλήματα. Οὕτω λ.χ. παρὰ τὸ ῥάφτες, κλέφτες, τεχνίτες κλπ. λέγεται τούτο μὲν ὀσπόρες, ἀνευ τοῦ η ἢ ε τοῦτο δὲ πραγματευτής, μαθητής κλπ., παρὰ τὸ μήψε, Ἐλένε κλπ. λέγεται ἢ ἀγάπ', ἢ Τρίτ' κλπ. καὶ πάλιν ἢ κάμασι, ἢ πίστι, ἢ παιδείῃ καὶ ἢ Ἡόλ' κλπ. Τοιαῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀπαντῶσιν ἐν τῇ γραμματικῇ τοῦ Πόντου προβλήματα, ἀλλ' οὐδὲν τούτων λύει ὁ κ. συγγραφεύς.

II. Ἀραβαντινοῦ Ἡπειρωτικῶν γλωσσάριον. Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἐκτίθησιν ὁ συγγραφεύς ὅτι σκοπὸς αὐτοῦ ἦτο νὰ περιλάβῃ ἐν αὐτῇ συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ γλωσσαρίου μόνας τὰς Ἡπειρωτικὰς λέξεις, ὅτι δὲ πρὸς τοῦτο ἀπέβαλε κατὰ τὸ ἐνὸν πάσαις τὰς καὶ ἀλλαχοῦ γνωστάς, ἐκτὸς ἐὰν λέγονται ἐν Ἡπειρῷ μετὰ ἰδιαιτέρας σημασίας ὁμοίως ἀπέβαλε καὶ πάσαις τὰς ξένας λέξεις. Οἱ συλλογεὺς καὶ φιλοτιμῶς καὶ ἐπὶ μακρῶν χρόνων εἰργάσθη καὶ περὶ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὀρθότατα ἐρῶναι λέγων: «εἶναι νομίζω, καιρὸς, νὰ ἀναγνωρισθῇ ἢ χρησιμότης τῶν τοιούτων γλωσσικῶν συλλογῶν καὶ νὰ σπεύσωσιν οἱ λόγοι ἐκάστης Ἑλληνικῆς ἐπαρχίας ἢ μετὰ ζήλου ἀσχοληθῶσιν εἰς τὴν τοιαύτην περισυλλογὴν ὅλων τῶν ἐν χρήσει παρὰ τῷ λαῷ ἀθησαυριστῶν λέξεων, ὥστε νὰ συγκεντρωθῇ οὕτω καὶ ἀποταμευθῇ τὸ ὑλικόν, δι' οὗ ὅταν εὐρεθῇ ὁ μελλὼν νὰ συντάξῃ τὸ πλῆρες Λεξικὸν τῆς Νεοελληνικῆς, θὰ δυναθῇ νὰ ἀνεγείρῃ τὸ πανελλήνιον τοῦτο ἔθνικόν οἰκοδόμημα τέλειον». Ταῦτα ἔγραψεν ὁ φιλόκατος καὶ λόγιος ἐκεῖνος ἀνὴρ πρὸ 58 ὅλων ἐτῶν, τῷ 1851. Ἐὰν δὲ αἰσθησὶ τοῖς ἀπαιχομένοις τῶν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γῆς τελομένων ὑπόρχῃ, ἢ ψυχῇ αὐτοῦ θέλει ἀγάλλεσθαι σήμερον, ὅτε ἢ συμβουλή καὶ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ περὶ τῆς χρησιμότητος τῶν τοιούτων συλλογῶν εἰσα-

κούσθῃσαν, διὰ καὶ πολλοὶ πολλαχόθεν συνεργίζονται ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ, καὶ αὐτῇ ἢ Ἑλληνικῇ πολιτεία ἐγὼ νὰ ἀναλάβῃ, ν' ἀνεγείρῃ τὸ μίγα ἔθνικόν οἰκοδόμημα, ὅπερ προφητικῶς προείδεν ἢ εὐγενὴς ψυχῇ αὐτοῦ.

Νοεῖται οὐκ αἰεὶ ὅτι τὸ ἔργον συντεχθῆναι πρὸ τούτου χρόνου, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κριθῇ κατὰ τὰς ἀξιώσεις τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης, διότι ἐπὶ πολλὰ φαινόμενα προσεχόμεν' ἡμεῖς σφόδρα σήμερον, ἀ ἐκείνοι μικρὰς μόνον ἤξιον προσοχῆς. Ἀλλὰ παρὰ ταῦτα τὸ ἔργον εἶναι πολλοῦ λόγου ἀξίον, διὰ τε ἄλλα καὶ διότι πλείστα ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας εἰς τὰ ζῶα καὶ εἰς τὰ φυτὰ ἀναφερόμενα καλλίστα ἐξηγηθῆναι ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς ἐκείνου ἀνδρός, οἷον ἀγριόπιπτος ὁ τέτραξ, ἀγριοχελιδονοῦ ἢ δρεπανίς κύπελος, ἄλεποπόρᾶ—σταφυλή, ἢ ἀλωπεκίς διὰ τὴν ὁμοιότητα πρὸς οὐκ ἀλώπεκος, ἀομενίδι ὁ ναυτιλος (μαλάκιον), βουτιστάρι ἢ κολυμβίς (πτηνόν) κλπ. Πρόσθεσ' ὅτι πολλὰ ἀρχαιοσηνεῖς λέξεις σφύρονται ἐν καθημερινῇ χρήσει ἐν Ἡπειρῷ καὶ εὐρίσκονται συνειλεγμένα καὶ ἠρηχόμενα ἐν τῷ γλωσσάρῳ τούτῳ, οἷον λευροῦν—λειον, ὄρκυνος—ὄρκυνος, ὄσμι, πρόνια—πρώνες, μαστακας, μανὸς τορός, σιμίφος, ῥογος, τριέτιχο, τροφάτι κλπ. Συντόμως εἶπεν ἐπειδὴ καὶ ὀλίγα ῥῶρα διεσώσαν οὕτω πιστὰς τὸν ἀρχαῖον γλωσσικὸν θησαυρὸν ὅσον ἢ εὐκλόδος Ἡπειρος καὶ ἐπειδὴ ἐπιμελέστατα συνελέχθη ὁ θησαυρὸς αὐτός ὑπὸ τοῦ φιλοπῆνου συγγραφέως, δὲν διατάζομεν νὰ εἰπωμεν ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀπαλλασσόμενον τῶν μικρῶν αὐτοῦ κτηρῶν, ὀφειλομένων, ὡς εἰπομεν, ἀπλῶς εἰς τοὺς χρόνους καθ' οὓς συνετάχθη, θὰ εἶναι τὸ πλουσιώτατον τῶν ὅσα μέχρι τοῦδε ἐγράφησαν περὶ τῆς Ἡπειρωτικῆς διαλέκτου, καὶ ὅτι εὐσεβὲς καὶ ἀμαχρίσιμον εἰς τὴν ἐπιστήμην ἔργον θέλουσι πράξει τὰ ἀξία αὐτοῦ τέκνα, ἂν προβάσιν εἰς δημοσιεῖσιν αὐτοῦ, ὡς ἐν ἐπιστολῇ συνεθευούσῃ τὸ γλωσσάριον δηλοῦσιν.

Τὴν γνώμην ταύτην, ἢ ἐνεκα, καὶ οὐχὶ χάριν χρηματικῆς βραβεῖου, ὑπέβαλον οἱ φιλόστοργοι υἱοὶ τοῦ εὐγενούς Ἡπειρωτοῦ τὸ ἔργον αὐτοῦ εἰς τὴν κρίσιν ἡμῶν τὴν γνώμην,

λέγομεν, ταύτην μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀποφάνεται περὶ αὐτοῦ ἡ ἀγωνόδικος ἐπιτροπεία.

Μακεδονικὴ Συλλογὴ, φέρουσα τὸ ρητὸν «Κάλλιο λάχανα ἢ εἰρήνια παρὰ ζάχαρι καὶ γκρίνια». Ἰκανῶς ἐκτενὴς ἐκ μεγάλων σελίδων 94, πραγματεύεται περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς λαογραφίας τῶν τριῶν μεσημβρινωτέρων ἐπαρχιῶν τῆς Μακεδονίας, ἦτοι Ἀνασελίτης, Γρεβενῶν καὶ Σισανίου, περιέχει δὲ ἄσματα, ποιήματα, οἶον γαμήλια, τοῦ χροῦ, ἱστορικὰ ἠδόμενα κατὰ διαφόρους ἑορτάς, μοιολογία κλπ., ἔπειτα περὶ τὰ πεντήκοντα γνωστὰ ὀνόματα οἰκιακῶν ἐπιπλων καὶ ἄλλων πραγμάτων, παραδείγματα τινὰ τῆς κλίσεως ὀνομάτων καὶ ρημάτων, κατόπιν παροιμίας καὶ γνομικά, δεισιδαιμονίας, εὐχὰς καὶ ἄρας, παιγνίδια, χαιρετισμούς, αἰνίγματα, ἀνέκδοτα καὶ τινὰ παραμύθια.

Ὁ συλλογεὺς φάνεται γνήσιος ἐραστὴς τοῦ βίου τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, διὸ καὶ ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ἐπὶ πάσας αὐτοῦ τὰς ἐκφάνσεις καὶ ἡ συλλογὴ παρέχει ἀρκούντως πλουσίαν εἰκόνα τοῦ κατὰ τὰς εἰρημένους ἐπαρχίας βίου τῶν Ἑλλήνων. Ἀτυχῶς μόνον περὶ τὴν γλῶσσαν δὲν φάνεται ἀσχολούμενος μετὰ τῆς αὐτῆς ἀγάπης, διὸ ἐλάχιστα διδάσκει ἡμᾶς περὶ αὐτῆς. Καὶ ὅμως καὶ ἐν τοῖς ἄσμασι καὶ ἐν τοῖς παραμυθίοις καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις πολλάκις ἦτα ἀγαθὸν καὶ ἐν ταῖς σημειώσεσιν περὶ τῆς σημασίας ἢ τοῦ τύπου τῶν λέξεων τὰ πρὸς νόησιν ἀπειτούμενα, διότι ὅσα γνωστὰ καὶ οἰκεία φαίνονται αὐτῷ δὲν εἶναι βεβαίως πάντοτε τοιαῦτα ὁμοίως καὶ τοῖς ἄλλοις χωρῶν καταγομένοις, ἄλλως τε καὶ ἀφοῦ οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐν τούτοις λέξεων εἶναι ζῆναι τὴν καταγωγὴν. Τὰ τῆς συλλογῆς ἄρα ταύτης δεόνται ἀκόμη ἐπεξεργασίας, ἵνα καταστῶσιν ἀληθῶς χρήσιμα.

Γλωσσάριον καὶ ἄσματα τῆς Ἀνακοῦς (Μικρᾷ Ἀσίᾳ). Οὐκ ἔστι τοῖς μὴ δοῦσι ξύμμαχος τύχη. Τοιαύτην ἐπιγραφὴν φέρει καὶ ὑπὸ τοιοῦτου ῥητοῦ συνοδεύεται ἡ συλλογὴ αὕτη ἐκ δύο μερῶν καὶ ἐκ σελίδων μεγάλων 90 συγχειμένη. Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει περιέχεται ἐκτενὴς λεξιλόγιον

καὶ γραμματικὴ, ἐν δὲ τῷ β' δημοτικὰ ἄσματα μετὰ ἐρμηνευτικῶν σχολίων. Ἡ διὰ λεκτοῦ τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Ἀνακοῦς διέσωσε πολλὰ τὰ ἀρχαῖα στοιχεῖα, λέξεις καὶ σημασίας λέξεων. Οὕτω λ. γ. λέγεται αὐτόθι ἄλυκός=ἀλυμρός, βρασόνια=βραχιόνες, βροχῶμαι=βρυχῶμαι, δάκνω ἔδακα νά δάκω, ζένω ἔζεσα=βράζω, θύρα, ἐγκία=οὐγκία, ἰμάτι=ἰμάτιον, κείμαι, κουφάκι ἀπὸ τοῦ κουφός=ἡ κισσῆρες, κωθῶν(ιον)=στᾶννος, λαχτῶ ἐλάχτισα, λίτρου, ὄλκος=ἔλκος, (ὀ)μάζω, ἔμασα, ὀξίζω, ὀξύγαλα, ὄρομαν, ὄστούδι, ὄστράκι, (ἐ)πιτάζω=πέμπω, σινιάζω=κοσινιάζω, σκεῦος, σχῶρια=κιχώρια, ταρίσια=ταρίχια, τερμόνια=ἄρια ἀγρῶν, τουκάνια=τουκάνια=σανίς ἀλωριστικὴ, ὑλίω κλπ. Ὁμοίως λέγεται ἰδιωρῦθμος τὸ γέλασμα ἐπὶ μόνου τοῦ γέλωτος, οὐχὶ καὶ ἐπὶ τῆς ἀπατῆς ὅπως ἦδη ἀπὸ τοῦ Θεόγνιδος λέγεται παρ' ἡμῖν τὸ γελῶ γιάρος=ὑγιάρος ἐπὶ τοῦ ὑγιούς, οὐχὶ καὶ ἐπὶ τοῦ εὐρώστου. Δικίω καὶ δικιέμαι, ἦτοι δικιῶ=οὐμαί ἐπὶ τοῦ νυμφεύειν καὶ νυμφεσθῆαι, τοῦ γάμου ἐκληθέντος ὡς τῆς κατ' ἐξοχὴν διοικήσεως τοῦ ἀνθρώπου· τὸ οἰεῖσθαι ἐπὶ τοῦ ἐπιτρώσκω, τὸ κείμαι ἐπὶ τῆς συνεχοῦς πράξεως, οἶον παίζω καὶ κείμαι, κούτω καὶ κείμαι=παίζω, κόπτω ἀδιακόπως (πρὸς τὸ Ὁμ. ἦσαι ὀνειδίζων)· τὸ κάνεις λεγόμενον αἰεὶ ἐπὶ τοῦ τίς, οὐχὶ δὲ καὶ ἐπὶ ἀρνήσεως=οὐδεὶς· τὸ μαγεῖω ἐπὶ τοῦ ἀπατῶ, τὸ μαθητεύω ἐπὶ τοῦ διδάσκω (πρὸς τὸ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη)· ὁ πόνος ἐπὶ τῶν κατ' ἐξοχὴν πόνων, τῶν ὀδίνων, σύντεκνος ἐπὶ τοῦ βαπτιστικοῦ· τσίκνα ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, δι' οὗ πιστεύεται ἡ ἐκ τῆς κνίσης παραγωγή τοῦ γνωστοῦ τσίκνα· τὸ φαγεῖ κατ' ἐξοχὴν ἐπὶ τοῦ ζομοῦ, τῆς σούπας· ψήφος ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ ψηφείμαι=ἀριθμοῦμαι, τὰ ἄστρα ἔχουν μέτρασι, τὰ φύλλα ἔχουν ψήφους, κ' ἐκεῖνα μέτρα δὲν ἔχουν καὶ ψήφο δὲν ψηφείονται.

Καὶ ἡ γραμματικὴ ἔχει πολλὰ τὰ ἀρχαιοπρεπῆ καὶ ἰδιαιτέρως οὕτω λ. γ. ἀγνοεῖται τὸ θά, ἀντ' αὐτοῦ δὲ λέγεται κατὰ πλαισιότερον τρόπον ἡ ὑποτακτικὴ μετὰ τοῦ

(α) ἡ ω Σημερία γ 9015 περιγράφω μαθη
(β) γ ω Σημερία μαθητες = 915, ὅθεν ἡ 90 μαθητες
αἰσθητε μαθητες γ = 915

καταληξίς —ων, ἐπεκτεταμένη ὡς εἰκὸς εἰς —ωνας, οἷον ὁ λευκῶνας, ὁ βατιῶνας κλπ., σφίζεται τὸ εἰδικὸν μόριον ὅτι, λεγόμενον τι, οἷον θαρρεῖς τί σε ντρέπομαι ὁ τυροτριφθῆς κατὰ τὰ λήγοντα εἰς —αινα θηλ. ἐτρέπη εἰς τυροτριφθιαίνα, ὁ πληθ. τῶν εἰς —οῦ θηλ. λήγει ἐν Ἄρα- γῶβη οὐχὶ μόνον εἰς —οῦδες, μυλωνοῦ- οδες, κοσκινοῦδες, ἀλλὰ καὶ εἰς-οῦδισ- σες, ἦτοι τὰ εἰς —οῦδες παρεξέταθσαν κατὰ τὰ εἰς —ισσα-ισσες, οἷον μύγισσε- φόνισσες, εἰς —οῦδισσες, μυλωνοῦδισσες κλπ. Ἐκ τοῦ τί λογιῆς ἐγένετο νέα ἀνω- νομία τοῦ ποιοῦ, οἷον τίλογος καὶ τίλογος, τίλογα κλπ. Διὰ τούτου δὲ πα- ρέχεται ἡμῖν ἴσως καὶ ἡ ἐρμηνεία τοῦ τέ- τοιός παλαιότερον τίτοιός ἐκ τοῦ τί —ποιός.

«Ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν» ρητὸν φέρει «Μὴ αὐτοσχεδιάζωμεν εἰς τὰ Ἑλλήνων πράγματα». Ὁ συγγραφεὺς τῆς ἐκτενοῦς, ἐκ σελίδων μεγάλων 69 πραγ- ματείας ταύτης, ἐπέβαλετο νὰ δεῖξῃ λεπτο- μερῶς τὸ ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κοραῆ γενικῶς λεχθὲν ὅτι «ἢ συνεχῆς ἀνάγνωσις εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων ἔβαψε τρόπον τινὰ τὴν κοι- νῶς λαλουμένην γλῶσσαν». Ἐντεῦθεν πρῶτον μὲν διδάσκει γενικῶς ὅτι, ἀφοῦ προ- φανῶς ἢ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ γλῶσσᾳ παρέλαβε πάμπολλα γλωσσικὰ στοιχεῖα ἐκ τῆς ἐκκλη- σιαστικῆς γλώσσης, δηλὸν ὅτι μεγάλα σφάλ- λονται ὅσοι πειρῶνται νὰ κανονίσωσι τὸν τύ- πον τῆς γραφομένης ἀπλῶς καὶ μόνον κατὰ τὴν λαλουμένην, παραμελοῦσι δὲ νὰ ἐξετά- σωσι καὶ δεόντως ἐκτιμήσωσι τὸν μέγαν τοῦτον παράγοντα τῆς ἡμετέρας λαλουμένης γλώσσης.

Μετὰ ταῦτα ἐκτίθησιν ἐν ὁκτώ κεφαλαίαις πρῶτον τὰς παραφθορὰς καὶ παρερμηνείας, ἃς ὑπέστησαν αἱ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσ- σης εἰσαχθεῖσαι εἰς τὴν συνήθειαν λέξεις, ἔπειτα διὰ παραθέσεως πλείστων παραδειγμα- τῶν ἀποδεικνύει ὅτι ἐν πολλαῖς ρήσεσι σφίζε- ται ἀπαθὲς ὀλόκληρον σχεδὸν τὸ ἀρχαῖον τυ- πικόν, ὅτι δὲ τοῦτο εἶναι ἡμῖν κάλλιστα αἰσθη- τόν, καὶ διὰ ταῦτα εἶναι ἀδύνατος ἡ μετα-

βολὴ ἢ ἡ μεταρρυθμισίς τῶν στοιχείων τού- των διὰ τὸν λόγον ὅτι τοῦτο ἀπαιτεῖ ἢ γραμματικὴ ἐμαλότης· διὰ πολλῶν δὲ παρα- δειγμάτων ἀποδεικνύει ὅτι τὸ γλωσσικόν, τὸ καλλιτεχνικόν καὶ τὸ θρησκευτικόν ἡμῶν αἰ- σθημα ἐξανίσταται κατὰ τῆς ἀποπειρας ταύτης ὅτι ἀκριβῶς ἔνεκα τῆς ἰσχυρᾶς ταύ- της ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως διεσώθησαν παρ' ἡμῖν συνήθως παρὰ τοὺς παθόντας καὶ οἱ ἀρχαῖοι τύποι ἀπαθείς, καὶ ὅτι διὰ τὴν μακρὰν ἔξιν ἡμεῖς ἀρεσκόμεθα τοῖς ποικίλοις τούτοις πολλῶ μᾶλλον ἢ τοῖς ὅλως ἐμαλοῖς.

Λέγομεν, ὁμολογεῖ, δουλείᾳ, ἐρμη- νείᾳ, θεωρίᾳ, μιὰ κλπ. ἀλλὰ καὶ λιτα- νία, θρησκεία, ἀργία, θεωρία, ἀκολου- θία, ἱεροτελεστία, θεομηνία κλπ. Λέ- γομεν πρῶτη δευτέρα, καθαρὴ, λερὴ, κλπ. ἀλλὰ καὶ καθαρὰ δευτέρα, Μεγά- λη δευτέρα, καρδίαν καθαρὰν κλπ. Λέ- γομεν ὁ γονιός τοῦ γονιοῦ ἀλλὰ καὶ τὸν γονεόν, εὐχαὶ γονεών, ἀμαρτία γονεῶν κλπ. κλπ.

Μετὰ ταῦτα ἀναγράφει πλείστας ἐκκλη- σιαστικὰς φράσεις, κοινοτάτας παρ' ἡμῖν γινόμενας, ἐν αἷς λέγονται οἱ ἀρχαῖοι τύποι, οἷον ἀπορία ψάλτου, ὦ τοῦ θαύματος, ἐν ὧρα κρίσεως, κατάλυσις οἴνου καὶ ἐλαίου, τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ξίφει· τελει- οῦται, Σοὶ κύριε, Δόξα σοι ὁ θεός, Παράσχου Κύριε, Δέσποτα συγχώρη- σον, παρὰ μίαν τεσσαράκοντα, ἀνοίξω τὸ στόμα μου, καὶ οὕτω βοήσομεν, ὁ γέγραφα γέγραφα, γένοιτο, εἶπὲν τὸ ὄνο- μα Κυρίου εὐλογημένον, φρίξον ἦλιε, Κύριε, ἐλέησον, γεννηθῆτω τὸ θέλημά σου, σῶσον Κύριε, ἀνάστα ὁ θεός, ἐ- ξουσίαν τοῦ δεσμῆν τε καὶ λύειν, δὲν ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι, εὐλογη- μένος ὁ ἐρχόμενος, ὁ νοῶν νοεῖτω, κλπ. Τυιαύτας φράσεις ἐν αἷς εἴτε ἀρχαῖοι τύποι εἴτε ἀρχαῖαι λέξεις ἐσώθησαν πλεμπη- θεις, ἀναγράφει πλείστας ὁ κ. συγγρ. ἐμφανῆ καθιστῶν οὕτω δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων σπουδαιότατην ὄψιν τῆς ἡμετέρας γλώσσης. Εἶναι δὲ προφανές ὅτι ὁ κ. συγγρ. ἐπὶ μακρὰ ἔτη εἰργάσθη καὶ πλείστα ἱερὰ καὶ ἄλλα τῆς νεωτέρας φιλολογίας βιβλία ἐπιμελῶς ἐμε- λέτησεν, ἵνα καὶ τὸ πλούσιον αὐτοῦ ὕλικόν

ἰσχυρῶς εἰς τὴν εἰδίαν

τὸν ἐν τῇ παραλήξει ἡμεῶν βοήσομεν ἐκτ. αἰμηροσφίμεν

τὸν ἐν τῇ παραλήξει

συλλέξη και επιστημονικῶς κρίνη, κατατά-
ξη και ὀρθῶς ἐρμηνεύσῃ. Διότι ἀληθῶς πάμ-
πολλα μὲν τὰ ἐπιτεύγματα και αἱ εὐφυεῖς
παρατηρήσεις, ὀλίγα δὲ τὰ ἀποτεύγματα.
Διὰ τοῦτο δὲ και πολλῶν ἐπιπέπων ἄξιος
φαίνεται ὁ φιλότιμος και φιλόπατρις συγ-
γραφεύς.

**Περὶ τῆς συγχρόνου Θεσσαλικῆς
διελέκτου.**

Ἄρχῃ σοφίας ὀνομάτων ἐπίγνωσις.
Πραγματεία μακρὰ ἐκ σελίδων μεγάλων
192. Ὁ συγγρ. αὐτῆς εἶναι ἀνὴρ ἐπιστημο-
νικῶς ἀριστα κατηρητισμένος, πρὸς δὲ και
μελετηρὸς, διὸ παρακολουθεῖ ἐπιμελῶς τὰ
περὶ τῆς νέας ἡμῶν γλώσσῃς ἀπὸ τινων ἐτῶν
διδασκόμενα, και ἡ πραγματεία αὐτοῦ οὐ
μόνον εἶναι ἀρίστη συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν
τῆς νέας Ἑλλῆν., ἀλλὰ και δύναται οὕτως
ὅπως ἔχη νὰ δημοσιευθῇ. Ὁ συγγρ. προ-
τάσσει μικρὰν εἰσαγωγὴν, ἢ ἐν σαφῶς και
διὰ τεκμηρίων σαφῶν και ὀρισμένων διδα-
σκαλικῶν τῆς Λατίνης και τοῦ Τυρναβοῦ ἀνε-
μειχθῆ ἤδη πολλαχῶς και δὴ ὅτι ἀνάγκη
πολλῆς προσοχῆς πρὸς διακρίσιν αὐτῶν ἐν
τοῖς καθ' ἕκαστα. Μετὰ ταῦτα ἔπεται
γραμματικὴ, κυρίως φωνητικὴ τῆς Θεσσα-
λικῆς και ἰδίᾳ τῆς ἐν Τυρναβῷ λαλουμένης,
και ἐν ταύτῃ μάλιστα φαίνεται ἐπιτυχῶ-
νων ὁ συγγρ., διότι πάμπολλα μὲν παρατηρεῖ
και ἐρμηνεύει δεξιῶς, οὐκ ὀλίγα δὲ και ἀνα-
γράφει ἀρχαϊκὰ φαινόμενα. Οὕτω λ. γ. καλ-
λιστα ἐρμηνεύει τὸ τονούμενον -οὔ ἐν τῷ
πρώτῳ ἐν. τῶν φημάτων προσώπῳ ἀντὶ τοῦ
-ῶ λέγων, ὅτι ἐλήφθη ἐκ τοῦ πρώτου και
τρίτου πλῆθ. — οὔμε (v) -οὔν ἦτοι θαρθοῦ
θὰ ποῦ, ἀγαποῦ κλπ. κατὰ τὸ θάρ-
θοῦμε, θάρθοῦν, θὰ ποῦμε, θὰ ποῦν,
ἀγαποῦμεν, ἀγαποῦν. Ὁμοίως διαλχυ-
θάνει ἀριστα περὶ τῆς ἐκπτώσεως ἢ διασώ-
σεως τοῦ τελικοῦ -v, διδάσκων ὅτι κατ'
ἀλήθειαν οὐχὶ πανταχόθεν ἐξέπεσε, λ. γ.
ὅτι οὐχὶ ἐκ τῶν μορίων, και δὴ ὅτι πολλα
σφίζονται και ὡς πρὸς τοῦτο τὰ ἀρχαιο-
πινῆ περὶ τοῦ ἀναπτυσσομένου φωνήεντος
ἐν τῇ συνάψει τῶν οὐσιαστικῶν μετὰ τῶν
κτιτικῶν ἀνωνομιῶν λ. γ. ὁ φίλοζουμ

— ὁ φίλος μου κλπ. Καθόλου εἶπαι πολλα
και καλὰ διδάσκει ἡμῶς ὁ ἐπιστήμων συγ-
γραφεύς.

«Γλωσσικαὶ ἐπισκέψεις ἐν τῷ ἰδιώ-
ματι Κονιστρῶν και Αὐλωναρίου» και
Γλωσσικαὶ ἐπιστάσεις ἀναφερόμε-
ναι εἰς τὸ Σκύριον ἰδιῶμα φέρουσαι
τὸ ρητὸν καθ' ἑξῆς δ' ἔρδειν ἱερῶν
ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Και τῶν ἐπισκέψεων τούτων ὁ συγγρα-
φεύς εἶναι ἀνὴρ μελετηρὸς, λόγιος και ἐπι-
στημονικῶς ἀριστα κατηρητισμένος. Ἐπειδὴ
δὲ πρὸς τοῦτοις κινήθησε νὰ τύχη και πεδίου
βριθοντος ἐξαισιῶν γλωσσικῶν φαινόμενων και
ἀρχαϊκῶν στοιχείων, ἠδυνήθη νὰ συντάξῃ
δυο ἀρίστα ἀληθῶς πραγματείας περὶ τῶν
ιδιωμάτων τούτων, ἀτινα εὐχῆς ἔργον θὰ
ἦτο νὰ τύχῃ ταχέως τοῦ φωτός τῆς δη-
μοσιεύσεως. Κατὰ πρῶτον ἐκτίθησι γενι-
κὰς τινὰς παρατηρήσεις περὶ τῆς ἡμετέρας
γλώσσῃς, ἐρμηνεύων και τὴν μεγάλην ἐπι-
στημονικὴν ὠφέλειαν τῆς ἐξετάσεως ταύτης
και τοῦ λόγου δι' οὗς ἐπὶ μακρὸν περη-
μελεῖτο ἔπειτα ἐξετάζων τὰ περὶ ὧν ὁ λό-
γος ἰδιώματα ἀποδεικνύει πᾶν ὀρθῶς πόσον
διὰ τῆς συγχωνωίας ἀποβάλλονται τὰ ἰδι-
ωματικὰ ὑπὸ τῶν κοινῶν και συνήθων, και
τοῖ ἐνίοτε ἡ ἀποβολὴ γίνεται ἐπὶ βλάβῃ,
τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὅταν λ. γ. ἀποβάλληται τὸ
μαγειρεῖο ὑπὸ τῆς κουζίνας, ὁ ἐξώστῃς
ὑπὸ τοῦ μπαλκονιοῦ κτλ., καθὼς και ὅτι
καθ' ἑν χρόνον τελεῖται ἡ διὰ τῆς ἀποβολῆς
τούτων και εἰσαγωγῆς ἄλλων ἐνοποιήσεις αὐ-
τῆς δύσκολος ἀποβαίνει ἡ ἐπιστημονικὴ τῆς
γλώσσῃς ἐξέτασις ὅτι ἀρα πρὸς τοῦτο ἀπα-
ραίτητος ἀνάγκη εἶναι νὰ λαμβάνηται μάλ-
ιστα ὑπ' ὄψιν ὁ παλαιότερος λόγος, τοῦ-
τον δ' ἐμφανίζουσι ἡμῖν πολλαίς τὰ δημο-
τικὰ ἄσματα.

Ἐρχόμενος μετὰ ταῦτα εἰς λεπτομε-
ρῆ ἐκθεσιν τῶν φαινόμενων πάμπολλα μὲν
παρατηρεῖ και ἐρμηνεύει ὀρθῶς, ὥστε ἡ
πραγματεία αὐτοῦ βραβεῖ καλλίστων διδαγ-
μάτων, οὐκ ὀλίγα δὲ ἀνευρίσκει και ἀνα-
γράφει ἀρχαιοπινῆ στοιχεῖα, οἷον ζῶ—ἀ-
ποπνέω, κάπετος, βουλιθεά, ποινή,
σσιύφος, γάστρα, κονίδα, λιστροῶ,
φηγός, ἀριός—ἀρία δοῦς, ἀγνες—ὁ ἀ-

*Βραβεῖο διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν παιδείαν
καθάρων ἀντισημῶν*

γνος=ἡ λύγος, πάσσαλες, δραπε-
τεύου, νομή, άπουργός, λ(ι)χανόν,
νηρόν και νερόν=ύδωρ αλλά και νερές=
πρόσφατος, δι' οὐ άποδείκνυται και εκ τῆς
λαλουμένης περιφανώς ἡ εκ του νεαρόν
παραγωγή του ἡμετέρου νερόν κλπ. κλπ.
Τοιουτοτρόπως αἱ πραγματεῖαι αὐται και εἰς
λόγον πλούτου αρχαίων στοιχείων και εἰς
λόγον μεθοδικῆς ἐξετάσεως εἶναι τῶν ἀρί-
στων ὑποβληθέντων εἰς τόν διαγωνισμὸν
ἔργων.

Τοιούτων ὑπῆρξε, Κύριοι, τὸ ἔργον εἰς
ὃ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἐπεδόθησαν πολ-
λοὶ πολλαχθεν εὐγενεῖς ἔρασταὶ τῆς πα-
τρίου ἱστορίας, γλώσσης και δόξης. Πρὸς
πάντας τούτους ἐξ Ἰσοῦ ἡ Γλωσσικὴ Ἑται-
ρεία ἀπενέμει τὸν δικαίον ἔπαινον ἐφ' οἷς ἐ-

μύθησαν και τὴν εὐχὴν ἵνα μὴ ἀποκά-
μωσιν ἐργαζόμενοι τὸ εὐσεβὲς και φιλόπατρι
ἔργον. Ἰδιαιτέρως δὲ ἡ ἀγωνόδικος ἐπιτρο-
πεια προτείνει, ἵνα τὸ μὲν πρῶτον βραβεῖον
ἀπονειμηθῆ ἐξ ἡμισείας τοῦτο μὲν εἰς τὸν
συγγραφέα τῶν Γλωσσικῶν ἐπισκέψεων ἐν τῷ
ιδιωμάτι Κομιστρῶν και Αὐλωναρίου και
Σκύρου, τοῦτο δὲ εἰς τὸν συγγραψαντα τὸ περι
τῆς συγχρόνου Θεσσαλικῆς διαλέκτου δια-
γώνισμα. Ἐξ δὲ δεύτερα βραβεῖα ἀπονειμηθῶ-
σιν εἰς τὰ ακόλουθα 1) Γλωσσάριον τῆς ἐν
Καππαδοκίᾳ Ἀνακοῦς, 2) Δημῶδες λεξιλό-
γιον Ἡπειροθεσσαλίας, 3) Δημῶδες γλωσσικὴ
ῦλη ἐξ Αἴνου, 4) Ἑλληνικὴν ζωνήν, 5) Οἰ-
νοντυακὰ, 6) ἐπίδρασιν τῆς ἐκκλησιας
ἐπὶ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

ERÖFFNUNG

WILHELM BROSCHER 1871

AKADEMIA

UNIVERSITÄT